

ARS LONGA — VITA BREVIS
(на згадку про Степана Костюка, 1927–2015)

10 грудня 2015 р. відійшов у вічність Степан Павлович Костюк — відомий бібліограф, мистецтвознавець, історик української культури. 62 роки С. П. Костюк працював у Львівській академічній бібліотеці, з них 34 — завідувачем відділу мистецтв.

Степан Костюк народився 20 листопада 1927 р. у селі Сушно, що на Радехівщині, у сім'ї Павла та Евфимії Костюків. Із Сушного вирушив у світи: вступив до Львівського технікуму культосвітніх працівників на бібліотечний факультет (1944–1947), згодом до Львівського державного університету ім. І. Франка на історичний факультет (1953–1957), працював у Львівській обласній бібліотеці для дорослих, а також у бібліотеці Львівського політехнічного інституту. У листопаді 1951 р. доля назавжди поєднала його з Львівською академічною бібліотекою (тепер — Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаника).

Трактуючи працю у бібліотеці як щасливу можливість сприяти розвитку української науки, С. Костюк зосередив увагу на збереженні і розкритті давніх фондів бібліотеки, передусім образотворчих, сформованих 1940 р. на базі мистецьких колекцій Наукового товариства імені Шевченка, Ставропігійського інституту, Народного Дому, «Студіону», бібліотеки Оссолінських, а саме Музею Любомирських, який працював при ній, а також А. Натовського — В. Баворовського, Ю. І. Павліковського, К. Кюнля та інших західноукраїнських колекціонерів XIX — початку XX ст. Вивчивши досвід деяких музеїв і бібліотек України, Польщі і Росії, С. Костюк запровадив «Картку опрацювання графічних фондів», оптимальну щодо розкриття обліково-зберігальних даних про твір і його зовнішню

характеристику. Прийнята на початку 1980-х рр. для інвентаризації образотворчих фондів відділу мистецтва, «Картка» в скорому часі уможливила широкий доступ до них, організацію на їх базі численних мистецьких і книжково-ілюстративних виставок в Україні та поза її межами, зокрема в Австрії, Польщі і Росії, а відтак багатоаспектне використання у наукових дослідженнях багатьма українськими і закордонними вченими. Серед них такі імениті постаті, як Ю. Гошко, П. Жолтовський, Я. Запаско, Р. Кирчів, Д. Крвавич, О. Купчинський, Р. Лубківський, Р. Пилипчук, В. Рубан, Х. Са-ноцька, В. Слободян, Г. Стельмащук, О. Федорук та багато інших.

Водночас С. Костюк багато зусиль і часу присвятив поповненню образотворчих фондів відділу, насамперед доробком українських художників. Уже в 1968 р. він разом з М. Гуменюком підтримав В. Вітрука у підготовці першої найвагомішої виставки львівського книжкового знака, допоміг видати до її відкриття каталог «Виставка екслібріса львівських художників» (Львів, 1968) і після її закриття за домовленістю передав до відділу мистецтв десятки унікальних творів корифеїв українського образотворчого мистецтва, зокрема М. Андрущенко, М. Батога, Є. Безніска, О. Друченка, К. Звіринського, С. Караффи-Корбут, Я. Музики, Г. Смольського, З. Флінти, О. Шатківського та багатьох інших. Подібну практику С. Костюк використовував і надалі, щиро дякував за дарунки, які надходили до бібліотеки від І. Крислача, І. Остафійчука, Б. Сороки, М. Старовойт. У 2006 р. прийняв на збереження шедеври митців української діаспори з колекції відомих меценатів Іванни і Мар'яна Коців: скульптури О. Архипенка, П. Капшученка, С. Литвиненка, М. Черешньовського, живописні полотна М. Бідняка, О. Грищенко, С. Зарицької-Омельченко, Е. Козака, М. Мороза, М. Неділка, В. Цимбала. Цього ж року почав формувати їх експозицію у ново-відкритих виставкових залах сьогодні Інституту досліджень бібліотечних мистецьких ресурсів, яку впродовж 2007 р. відвідали сотні львів'ян і гостей міста і залишили прекрасні відгуки.

«Працю для читача, дослідника, науковця, для України» С. Костюк розглядав великою мірою і в підготовці та виданні численних біо-бібліографічних і бібліографічних покажчиків, каталогів з урахуванням кращих здобутків українських і зарубіжних шкіл. Так, 1964 р. вийшов перший покажчик, присвячений діяльності Олександра

Мишуги. Згодом науковий доробок С. Костюка поповнили інші: «Іван Іванович Труш» (1969), «Осип Курилас» (1970), «Василь Касіян» (1976). Фундаментальною працею став покажчик «Художники радянської Львівщини» (1980). За незалежної України побачили світ видання, присвячені забороненим упродовж десятиліть постатям української культури: «Володимир Січинський» (1996), «Петро Іванович Холодний» (1996), «Микола Голубець (1891–1942)» (2005). Окреме місце у цьому ряді посідає покажчик «Олекса Новаківський» (2001), підготовлений до друку ще в 1972 р. Не погодившись вилучити дослідження В. Залозецького, М. Голубця, М. Вороного, І. Свенціцького, М. Драгана та багатьох інших «націоналістичних» діячів, упорядник відклав «переробку» на пізніше. Відтак помітно доопрацював його, включив раніше заборонену літературу, а також матеріали, видані у діаспорі. Тверда наукова позиція С. Костюка стала основою появи повноцінних матеріалів про художника.

Ознайомлення з машинописом «Бібліографічного покажчика статей по музейництву і мистецтву, поміщених в газеті «Діло» в річниках 1-45 (1882–1927)», підготовленим стипендіатами Українського національного музею у Львові в 1929 р., відкрило нові горизонти в діяльності С. Костюка. Доопрацювавши його й опублікувавши в 1995 р., він почав роботу над систематичним покажчиком змісту одного з найвагоміших журналів з питань літератури, мистецтва, науки і громадського життя українців у міжвоєнний період — «Назустріч», яка увінчалася ґрунтовним виданням у 1999 р.

Окреме місце у доробку С. Костюка посіло наукове розкриття мистецьких фондів бібліотеки. До найбільш резонансних праць належить «Каталог гравюр XVII–XX ст. із фондів Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаніка АН УРСР: архітектура Львова» (1989) — видання, в якому зібраний чи не найбільший за обсягом іконографічний матеріал з архітектури Львова. Він доповнений ґрунтовною історичною довідкою про кожен з пам'яток. Важливо, що багато з них сьогодні вже не існують.

Аналогічний принцип дослідник використав в опрацюванні мало відомого альбому акварелей Н. Орди із фондів бібліотеки, подав докладну історію пам'яток Бучача, Добромиля, Жовкви, Львова, Олеська, Теревовлі та інших місцевостей. Його працю підтримав

Я. Кравченко й у співавторстві видав книжку «Наполеон Орда і Україна» (2014). Однак сьогодні залишився неопублікованим анотований каталог «Архітектурні пам'ятки Львівщини у графіці Відділення «Палац мистецтв Тетяни та Омеляна Антоновичів».

Кожна праця С. Костюка повсякчас отримувала високу оцінку громадськості, більшість одразу ставала бібліографічною рідкістю. Його здобутки відзначили В. Александрович, Л. Волошин, В. Вуйцик, М. Гуменюк, Я. Запаско, Л. Ільницька, С. Малець, П. Медведик, Р. Пилипчук, Х. Саноцька, О. Сидор, О. Федорук, Р. Яців та багато інших учених. Усі вони схилилися до того, що друковане слово дослідника — це основа для подальшого опрацювання і висвітлення тих чи інших постатей або явищ в історії української культури. Повторювали слова М. Батога: «Нині не уявляю собі, як би я міг написати статті, нариси та дослідження про таких митців, як Олена Кульчицька, Антін Манастирський, Петро Холодний, Осип Курилас, таку працю, як «Вовківська земля» та інші без доброї, щирої, чистосердечної допомоги Степана Костюка, за що схилию перед ним чоло».

9 березня 1992 р. С. Костюка обрали дійсним членом Наукового товариства імені Шевченка. Дирекція ЛНБ ім. В. Стефаника вшанувала свого багатолітнього працівника виданням ілюстрованого збірника наукових праць і матеріалів на його пошану «Буття в мистецтві» (2007), назва якого, як стверджує Л. Ільницька, влучно відображає сенс його життя.

Любов і повага до Степана Костюка багатьох людей визначена не тільки його життєвим ужином, а й добрим ставленням до тих, хто «вміє працювати, виходить у поле і в спеку, і в негоду», розумінням того, що «широкі українські лани потребували і потребують доброго обробітку, тоді вони дають високий урожай...», сьогодні творять йому світлу пам'ять у серцях нашого і прийдешніх поколінь.

Лариса Купчинська